

Artur Zbiegieni

Zabytkowy wodozbiór „Gruba Kaśka”

Prace konserwatorskie przeprowadzono z inicjatywy i pod kierunkiem Biura Stołecznego Konserwatora Zabytków.

Zabytkowy budynek wodozbioru na nieistniejącym już dzisiaj w Warszawie placu przy dawnej ul. Tłomackie (dzisiaj Al. Solidarności) został zbudowany w latach 1783-87 wg projektu wybitnego architekta Szymona Bogumiła Zuga. Wodozbiór w kształcie walca zbudowany został nad studnią o średnicy zew. 4,3 m z cembrowiny wykonanej z cegły pełnej. Rotunda z powodu formy nazwana została przez mieszkańców Warszawy „Grubą Kaśką”. Obiekt zabytkowy posiada wystrój klasycystyczny, elewację ozdobiono płycinami z boniowaniem, cokół wykonano z płyt piaskowca. Rotundę zwieńczono fryzem tryglifowym i gzymsem ze wspornikami podtrzymującymi nadwieszony schodkowy daszek ze żłobionym obeliskiem zakończonym złotą kulą. „Gruba Kaśka” stanowi charakterystyczny, cenny relikwitu dawnej kompozycji urbanistycznej i już nieistniejącej zabudowy przy placu dawnej ul. Tłomackie przekształconej po II wojnie światowej przeprowadzeniem trasy W-Z.

Po Powstaniu Warszawskim zabytkowy wodozbiór był bardzo zniszczony, pociski wybiły w nim trzy dużych rozmiarów wyrwy w murze, a cała powierzchnia elewacji wraz z kamiennym cokołem i daszkiem była uszkodzona odłamkami pocisków.

Naprawcze prace budowlane ratujące obiekt po wojnie spowodowały kilka nieuzasadnionych zmian. Zamurowano dwa okienniki i niektóre otwory technologiczne związane z nieczynnymi urządzeniami czerpania wody, zawężono drzwi wejściowe zmieniając układ boniowania elewacji oraz zatynkowano zamiast uzupełnić zniszczony cokół kamienny. Prace przeprowadzone w 1986 r.

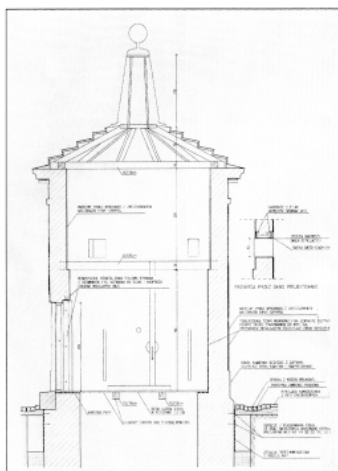
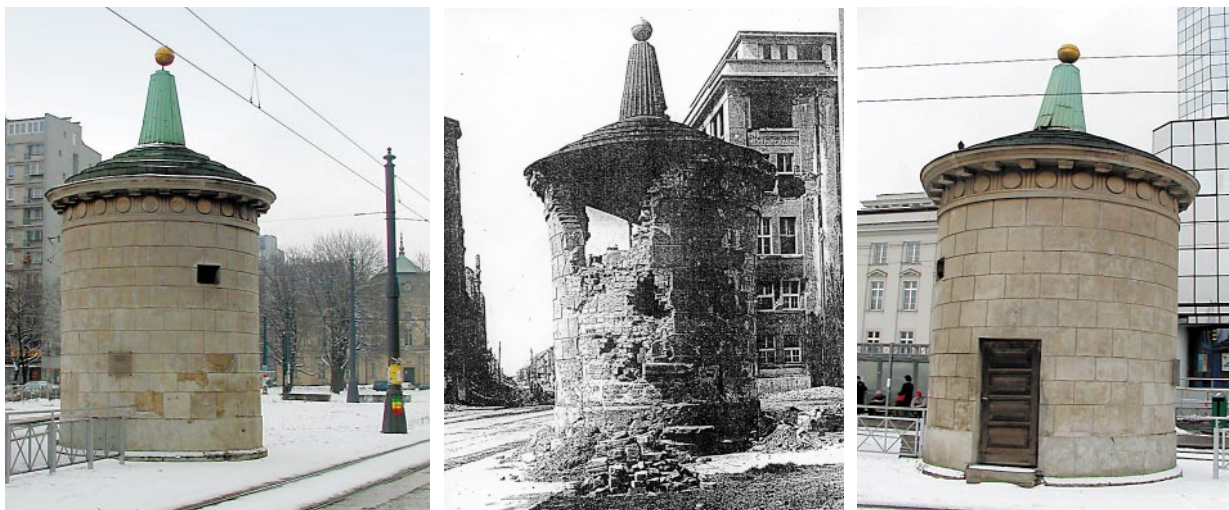
polegały na naprawie nieprawidłowo zastosowanych poprzednio na elewacji tynków cementowych.

Ocenę stanu technicznego zabytkowego budynku wodozbioru dla Biura Stołecznego Konserwatora zabytków opracował mgr inż. Antoni Koral, a program prac konserwatorskich opracował prof. Andrzej Koss, który również nadzorował te prace.

Stwierdzono, że mimo starej izolacji pionowej wykonanej z ubitej gliny mur zewnętrzny jest popękany i bardzo zawilgocony, a brak izolacji poziomej powoduje podciąganie kapilarne zasolonej wody opadowej i gruntowej na wysokość ok. 200 cm, co w rezultacie po parowaniu i krystalizacji soli powoduje odpajanie tynków, a następnie niszczenie kamiennego cokołu i muru obiektu. Dodatkową przyczyną spękań murów są znaczne drgania pochodzące z przechodzących bardzo blisko obiektu linii tramwajowych.

W projekcie konserwacji budynku opracowanym przez mgra inż. arch. Tomasza Nowickiego i mgr inż. Dorotę Szymańską przewidziano następujący zakres prac:

- wzmocnić fundamenty obiektu pod cokołem kotwami spinającymi mur po obwodzie, aby przeciwdziałać drganiom komunikacyjnym pochodzącym od linii tramwajowej przebiegającej po obu stronach budynku – spinające dwie stalowe obręcze z płaskownika stal nierdzewnej wklejane na kotwy Hilti HIT – HY 50 co 50 cm;
- przemurować i uzupełnić ubytki lica muru fundamentowego stosując cegłę i odpowiednie zaprawy;
- naprawić izolację pionową z gliny ubijanej zdublowaną współczesną izolacją przeciwwilgociową do głębokości 1 m;

Zabytkowy budynek wodociąg „Gruba Kaśka” w trakcie przygotowania ekspertyzy przed pracami konserwatorskimi zima 2003 r.

- oczyszczenie i konserwacja cokołu kamiennego oraz innych elementów kamiennych (flekowanie, uzupełnienie ubytków, wzmocnienie i impregnacja – te same działania dla bloków kamiennych wbudowanych w mur, rekonstrukcja stopnia z piaskowca);

- poszerzyć otwór wejścia do wymiarów pierwotnych wzmocniając odpowiednio nadproże, wykonać drzwi dwuskrzydłowe, płycinowe, dębowe (wg projektu i zdjęć archiwalnych);

- wykonać oczyszczenie i impregnację drewnianej więźby dachowej i belek stropu poddasza i stropu nad studnią (wymiana uszkodzonych podłóg z desek);

- konserwacja istniejącego schodkowego pokrycia dachowego z blachy miedzianej, naprawa mocowania kuli wieńczącej i jej pozłocenie;

- zastosować system szerokoporowatych tynków renowacyjnych Capatect Sanierputz-System WTA do wysokości 2,50 m (na zewnątrz i wewnątrz zgodnie z pomiarami zawilgocenia murów), pozostałą powierzchnię muru pokryć lekkim tynkiem podkładowym Capatect 170;

- odtworzyć pierwotne linie boniowania szczególnie nad nadprożem (poszerzonego do wymiarów pierwotnych) wejścia do obiektu;

- oczyszczenie i konserwacja fryzu tryglifowego i gzymsu na wspornikach (oddzielna konserwacja i malowanie drewnianych wsporników);

- wykonać scalenie strukturalne rodzajów tynku mineralną szpachlówką z mikrowłóknami Ca-

palith Fassadenspachtel-P i po wyschnięciu tynków zagruntować podłoże rozcieńczonym roztworem szkła wodnego potasowego Sylitol-Konzentrat (likwidacja nierównomiernie chłonących pow. tynków);

- malowanie dwukrotne elewacji krzemianową farbą Sylitol Finisz oraz malowanie farbą laserunkową Sylitol Antik-Lasur w kolorze piaskowym celem przywrócenia historycznego wyglądu warstwie wierzchniej tynków;

- wykonać opaskę wokół zabytkowego wodobioru z koski brukowej i odprowadzenie wody opadowej ze spadkiem od murów budowli.

Program prac konserwatorskich i projekt wraz z nadzorem konserwatorskim opracowano z funduszy i na zlecenie Biura Stołecznego Konserwatora Zabytków.

Całość prac konserwatorskich przy zabytkowym budynku wodobioru „Gruba Kaśka” sponsorowało Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Warszawie SA. Firma Hilti Polska sponsorowała zastosowanie spinających budynek po obwodzie stalowych obręczy z płaskownika ze stali nierdzewnej z wklejanymi kotwami typu Hilti HIT- HY 50.

Sposób zastosowania systemu tynków renowacyjnych Capatect Sanierputz-System WTA i farb elewacyjnych krzemianowych i laserunkowych, których sponsorem był Caparol Polska, opracował mgr inż. Henryk Kilanowicz.

Zabytkowy budynek wodobioru „Gruba Kaśka” po pracach konserwatorskich. Warszawa – IX 2004 r.